

Ben Cengiz Han!

Moğol İmparatorluğu'nun Yüce Han'ı olmadan önce adım Temuçin idi. Boz renkli bir kurt ve beyaz renkli bir dişi geyikten olan soylu bir aileden geldiğimize inanılırdı. Bozkırda yaşayan birçok farklı topluluk vardı. Boy denilen bu topluluklar birbirleriyle savaşır, ayrı ayrı küçük güçler halinde hareket ederlerdi. Hayalim tüm boyları bir araya getirip büyük Moğol İmparatorluğu'nu kurmaktı. Bütün boyların tek bir yasa altında yönetilmeleri ve büyük bir güç olmalarını istedim. Bunu da başardım.

Şöyle bir düşün; sonu yokmuş gibi görünen bir düzlük, çok uzakta yüksek, dumanlı dağlar, diğer tarafta ucsuz bucaksız bir çöl... İşte bozkır! Bozkırda dört mevsim başka türlü yaşanır. İlkbaharda yemyeşil bir halı gibi seriliverir otlar. Yaza doğru rengârenk çiçeklerle donanır. Yaz ortasında sıcaktan yanıp kavrulur, boz bir renk alır. Ekim ayında kar yağar, Kasım ayında bütün dereler donar.

Her mevsimin çok zor geçtiği bozkırda yaşamının kuralları vardır. Göçebe kuşları bilirsin. Yaz bittiğinde başka sıcak yerler bulurlar kendilerine. Bizim gibi göçebe topluluklar ise hayvan sürülerinin karınlarını doyurabilmek için yeni otlaklar ararlar. Bir yerde uzun süre kalıp yerleşemediğimiz için eşyalarımız hafif, evlerimiz taşınabilir, giysilerimiz kalındır.

Bir düşünsene! Göçebe bir çocuk olsaydın, hayatın nasıl olurdu? Kendine ait bir odan, kitapların, bilgisayarın, bisikletin ve çok değer verdiğin oyuncakların... Hangisinden vazgeçerdin?

Göçebe yaşayan bir insanın en değerli varlığı atıdır. Eğer atlar olmasalardı, geniş bozkırda yolculuk etmek, aşılmaz dağları geçmek, uzun nehirleri aşmak ne zor olurdu. Atlar, yolları kısa, dağları küçük, savaşçıları güçlü, habercileri hızlı yapar. Evlerimizi onların çektiği arabaların üzerinde taşırız. İşte bunun için onlara çok iyi bakar ve süsleriz. Atın üzerinde oturabilmek için eyer, çenesinden tutabilmek için gem, ayağımızı koyabilmek için üzengi kullanırız. At üstünde yaşamaya öylesine alışmışız ki atlarımız dörtmala koşarken bile ok atabiliriz.

Göçebe olsak da evlerimiz bizim için çok önemlidir. Senin yaşadığın evden farklı olarak yurt dediğimiz çadırlarda yaşarız. İnce ağaç dallarından yuvarlak bir kafes örer, etrafını keçe denilen bir kumaşla kaplarız. Orta yerine diktiğimiz büyük bir ağaç dalı ile çatıyı tutarız. Bozkırın üstünü örten gök kubbe gibi evimizin üstüne de bir kubbe ekleriz. Bu kubbeyi de keçe ile örteriz. Çadırımıza bir ocak ve ocağın dumanı için bir baca koyarız. Kuzeyden gelen rüzgârlara karşı korunmak için kapımızı yurdun güney yönüne yaparız.

Bir yurdun önünde, beyaz at yelesi ve kuyruğundan alınmış tüyler asılı olan dokuz adet sopa var ise bil ki içeride bir han bulunmaktadır. Bu sopalara “tuğ” denir.

Bozkırda soğuktan korunmak için hayvan derisi ve kürkünden yapılmış giysiler giyeriz. Savaşçılarımız bedenlerini korumak için demirden bir zırh yerine içleri minik demir plakalarla kaplı deri ve kumaştan yapılmış giysiler giyerler. Yanlarında kemerlerine taktıkları küçük kaplar taşırlar. Yay ve ok en önemli savaş aletleridir.

Bozkırda ağaçların hışırtısı, ırmakların şırıltısı, kuşların civıltısı, atların ayak sesleri, koyun melemesi, kurt uluması ile oluşan kendine özgü bir müzik yayılır. Bozkır insanı bu müziğe kendi çalgıları ve şarkıları ile eşlik eder. Şarkılarında bozkırı, ailelerini ve hayvanları ne kadar çok sevdiklerini anlatırlar.

Bozkırdan söz edip de, bozkırın en eski Türk devleti, Kök Türkleri anlatmamak olmaz. Kök Türkler'in en büyük kağanı Bilge Kağan, halkını her şeyin üstünde tutan ve gücünü Gök Tanrı'dan aldığına inanılan güçlü bir liderdi. Yaşadığı sürece halkının göçebe olmaktan kurtulup yerleşik hayata geçmesi, toprağı ekip biçmesi, kendine ait yasalarının ve alfabesinin olması için çalıştı.

Bilge Kağan, onun kardeşi Kül Tigin ve kumandanı Tonyukuk için bozkıra taşlardan yazıtlar bile dikildi. Orhun Abideleri denilen bu yazıtlarda Bilge Kağan şöyle diyordu: "Ölecek olan halkımı dirilttim, çıplak halkımı giydirdim, yoksul halkımı zengin, az halkımı çok kıldım. Dört taraftaki halkı kendime bağlayıp, düşmansız kıldım. Üstte gök çökme, alтта yer delinme ey Ulus, senin vatanının düzenini kim bozabilir?"

Cengiz Han adını
nasıl aldığını merak
ediyorsun değil mi?

Anlatayım...

Bir gün büyük bir
kurultay kuruldu.

İmparatorluğum
altındaki halkların
önderleri ve
komutanları

bir araya geldi.

Şöyle söylediler:

“Sevgili Han’ımız!
Tengri tarafından

bize gönderilen
yüce Moğol Hanı!

Bundan böyle, seni
tüm Moğolların Hanı,

“Cengiz Han”

ilan ediyoruz.

Hepimiz sana itaat
edecek, sana bağlı

kalacağız. Buna

yemin ediyoruz.”

O günden sonra Cengiz Han adını alarak ülkemi Orta Asya'nın tümüne yaymayı, o büyük Çin Seddi'ni aşip Çin'i de topraklarıma katmayı, hatta Avrupa'ya kadar ulaşmayı arzuladım. Bozkırda yaşayan küçük bir kabile iken, Büyük Okyanus'tan Orta Avrupa'ya kadar uzanan tarihin en büyük imparatorluğunu kurmak çok kolay olmadı. Bazıları kendiliğinden gelip bana katılırken bazıları ile savaşmam gerekti ve büyük Moğol İmparatorluğu'nu kurdum, Yüce Yasa ile ülkemi yönettim. Topraklarım benden sonra da genişlemeye devam etti. Rusya'da Altın Ordu Devleti, İran'da İlhanlılar, Orta Asya'da Çağatay Hanlığı ve Çin'de Yuan Hanedanı toprakları... Şimdi oğullarıma ve torunlarıma kulak verme zamanı!

Ben Ögeday Han! Babam Cengiz Han'dan sonra Yüce Han ilan edildim. Başkent Karakurum'u kurdum. Han babamın yasalarının devam etmesini sağladım. Rusya'ya ve Avrupa'ya seferler düzenledim. Dilden dile dolaşan bir saray ve bu sarayın içinde gümüş bir ağaç yaptım. Sana biraz bu ağaçtan söz edeyim. Ağacın köklerinde dört tane gümüş aslan var. İçlerinden geçen borular tepeye doğru çıkıyor, aşağıya inerken yıldızlı bir yılanı dönüşüyor. Boruların birinden şarap, diğerinden mayalanmış at sütü, birinden bal, diğerinden de pirinç içkisi akıyor. Ağacın tepesinde elinde borazan tutan bir melek bile var.

Ben Coçi! Rusya topraklarını aldım. Coçi Ulusu'nu yani devletim Altın Ordu'yu kurdum. Ordu'mu kurduğum yere Saray adını verdim. Saray, büyük ticaret yolu üzerinde olduğu için kısa zamanda zenginleşti. Şehirlerimin güzelliğini gören Avrupalı gezginler, ülkemi anlattılar herkese. Bu zamana kadar para sistemi olmayan Rus yurdunda, sikke bastırdım. Kardeşlerim ve yeğenlerim başka devletler kurdular. Ama hepimiz Büyük Moğol İmparatorluğu'nun parçalarıyız.

Ben Hulâgu! Cengiz Han'ın torunuyum. İnan'da İhanlı Devleti'ni kurdum. Göçebe yaşam biçimine bağlı kaldım ama çok güzel evler, süslemeler ve sanat eserleri de yaptırđım. El yazması kitaplar benim dönemde daha da güzelleşti. İnan sanatı ve Moğol sanatı birbirini etkileyerek, tüm dünyaya çok değerli eserler bıraktı.

Ben Kubilay Han! Çin'i alıp Yuan Hanedanlığı'nı kurdum. Dilden dile doluşan g zellihte bir saray yaptırđım. Saray o kadar güzeldi ki... İpek duvar halıları,  mlekler, tabaklar, porselenler, seramikler, duvar resimleri her Őey eŐsizdi. Venedikli gezgin Marco Polo benim saraya geldi ve uzun yıllar benimle birlikte kaldı. Onun anlattıkları ile Batılılar Çin'i merak etmeye baŐladı. Orta Asyalı birçok bilim adamı ve sanatçı, Yuan Hanedanlığı'na geldi. Moğol ve Çin kültürleri birbirlerini etkileyerek benzersiz sanat eserleri yaratıldı.

Sonrasını ben anlatayım. Ben, yani Cengiz Han! Moğol İmparatorluğu oğullarım ve torunlarımla birlikte uzun yıllar yaşadı. Altın Ordu Devleti, Coçi soyundan gelen arka arkaya on bir han tarafından yönetildikten sonra yıkıldı. Son Han Toktamış idi... İlhanlı Devleti, dokuzuncu Han Ebu Said, kendisinden sonra ülkeyi yönetecek bir oğul bırakmadığı için, son buldu. Çin, topraklarını Kubilay Han'dan geri aldı. Yuan Hanedanlığı sona erdi. Çin Seddi genişletilip güçlendirildi.

Yaşamımın son döneminde ölümsüzlüğün ilacını aradım. Sahip olduğum o büyük topraklar içinde kimse bu ilacı bulamadı. Ama şimdi anlıyorum ki, ölümsüzlük ancak kitaplarla ve müzelerle mümkün olabilir. Tarih ve kültür, sen okudukça ve müzeleri gördükçe yaşatılabilir. O uzak topraklardan beni sana getiren bu sergi ve okuduğun bu kitapla olduğu gibi...